

פרק ששי - המוכר פירות

משנה

1 משנתינו מבארת דין המוכר מין ממיני התבואה והירק, ונמצא
2 שלא היו ראויים להצמיח:
3 המוכר פירות לחבירו ממנים הראויים לזריעה ולאכילה, כגון
4 קטניות ותבואה והדומים להם, ולא פירש אם לצורך זריעה מכרם
5 לו או לאכילה בלבד. וזרען הלוקח ולא צמחו, שהיו מקולקלים
6 ואינם ראויים להצמיח, ואפילו היה אותו המין שמכר לו זרע
7 פשטן, שרובו נקנה לצורך זריעה ומיעוטו לאכילה, המוכר אינו
8 חייב באחריותו – אינו חייב להחזיר ללוקח את דמי הפירות, שיכול
9 המוכר לומר לאכילה מכרתים לך, וזאת מכיון שאין הולכים
10 בממון אחר הרוב. רבן שמעון בן גמליאל אומר, אם מכר לו זרעוני
11 גינה כגון זרעי כרוב וקפלוט שאינן נאכלין, וזרען ולא צמחו, חייב
12 המוכר באחריותו, ועליו להחזיר לו כל דמיו, מכיון שאינם עומדים
13 אלא לזריעה ולא צמחו הרי זה מקח טעות.

גמרא

14 הגמרא מביאה מחלוקת האם הולכים בממון אחר הרוב, ומביאה
15 ראייה על כך ממשנתינו: איתמר, המוכר שור לחבירו ונמצא –
16 ונתברר שהוא שור נגחן, שאינו ראוי אלא לשחיטה. רב אומר, הרי
17 זה מקח טעות, וחייב המוכר להחזיר ללוקח את דמי השור, לפי
18 שרוב שוורים נקנים לצורך חרישה, וכיון ששור זה אינו ראוי
19 לחרישה בטל המקח. ושמא אומר, אין זה מקח טעות, שכן
20 המוכר יכול לומר לו, לשחיטה – לצורך בשר לאכילה מכרתיו לך,
21 שכן יש שוורים הנקנים לשחיטה, ואף שרוב בני אדם קונים
22 שוורים לחרישה, אין הולכים בממון אחר הרוב, וכאילו הספק
23 שקול מחצה לכאן ומחצה לכאן, והמוציא מחבירו עליו הראיה.

אגרות קודש

ב"ה, ב' אייר, ה'תשכ"ב

ברוקלין, נ. י.

הרה"ח וו"ח אי"א נו"מ וכו'

מוה"ר חיים דב שי המוכנה ד"ר מנטל

שלום וברכה!

בנועם הנני לאשר קבלת ספרו "סטאדיס אין דה היסטארי אוו דהי סנהדרין". ואף שלא
הי' הזמן גרמא לעיין בו אפילו בחפזה, אמרתי לאשר קבלתו, ובפרט אשר גם בהשקפה ראשונה ניכר
שהשקיע בו רוב עמל.

ועל דרך זה, מענין לענין באותו ענין, תקותי שמשקיע עמל רב גם במושפעי, בפרט שלאחרונה
קבלתי ידיעות אשר המצב בנוגע להשקפת עולם בין הנוער בסביבתו דורש תיקון רב, ובעיקר השגחה
מעולה. כמובן אין זו אלא שמועה, אבל מוצאה ממקור שע"ע אפשר הי' לסמוך עליו.

וכיון שאין הקב"ה בא בטרוניא עם בריותיו, הרי ביחד עם התפקיד והאחריות נותנים
מלמעלה כוחות מתאימים, ורק שצריך להוציאם מהכח אל הפועל. ויהי רצון שיעשה בזה מתוך חיות
והתלהבות, וכדרישת תורת החסידות בכל עניני קדושה.

ומדתו של הקב"ה מדה כנגד מדה, כמה פעמים ככה, ויהי רצון שיראה ברכה גם בעניניו
הפרטיים, בגשמיות וברוחניות גם יחד.

בכבוד ובברכה.

24 שואלת הגמרא: מזה מקום יש למחלוקת זו, הלא יכולים אנו לברר
25 מה התכוין הלוקח כשקנה את השור, שהרי וליחיו – נראה אי
26 נכרא דבין לנכסתא – אם יודע המוכר שהקונה הזה טבח ודרכו
27 בכל פעם לקנות לצורך שחיטה, מסתבר שגם עתה בא לקנות
28 כמנהגו, וכאילו פירש לו מכור לי שור לנכסתא – לשחיטה. אי
29 לרדיא – ואם קונה זה עובד אדמה ודרכו לקנות שוורים לצורך
30 חרישה הרי זה כאילו פירש לו מכור לי שור לרדיא – לחרישה,
31 ואפילו לשמואל ודאי יש כאן מקח טעות.
32 משיבה הגמרא: מחלוקת רב ושמואל היא בנכרא דבין להכי
33 ולרדיא – באדם הקונה שוורים הן לשחיטה והן לחרישה, שהיה
34 טבח ועובד אדמה, ולכן אי אפשר לדעת לאיזה צורך קנה עכשיו.
35 מוסיפה הגמרא ושואלת: אמנם אדם זה קונה גם לחרישה וגם
36 לשחיטה, אך מכל מקום עדיין ניתן לברר מה היה כוונתו לקנות,
37 וליחיו דמי היכי נינהו – ונראה מהו סכום הדמים ששילם הלוקח,
38 וכך נדע לאיזה צורך קנה את השור, שכן שור העומד לחרישה
39 שוה הרבה יותר משור העומד לשחיטה.
40 משיבה הגמרא: לא צריכא – אכן מחלוקתם לא נאמרה אלא
41 במקרה דאייקר פישרא וקם ברמי רדיא – שהתייקרו דמי הבשר,
42 ושור לשחיטה נמכר במחיר של שור לחרישה, וכיון שכן אין לידע
43 על פי הדמים ששילם.
44 שואלת הגמרא: אי חבי שמחיר שניהם שוה, למאי נפקא מינה –
45 איזה הפסד יש ללוקח, ימכור את שבידו לאכילה ובדמיו יקנה
46 אחר לצורך חרישה, ומדוע טובר רב שהתבטל המקח ועל המוכר
47 להחזיר הדמים. משיבה הגמרא: נפקא מינה לטרחא – לטירחה
48 שיש לקונה, בכך שצריך לשחוט את השור שקנה ולמכור את
49 בשרו ולקנות בדמים שור אחר לחרישה, ואינו חפץ לטרוח בכך
50 ולכן בטל המקח.
51 מוסיפה הגמרא ומקשה לדעת רב: היכי דמי – על איזה מקרה אמר
52 רב את דינו שהמקח טעות וחייב המוכר להשיב המעוה,

בבא בתרא דף צב עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום שני) רכג

הסתם גם זו מן הרוב היא, ובתולה נישאה, וכתובתה מאתים. אלא
ודאי כדברי שמואל שאין הולכים בממון אחר הרוב, ולפיכך
כשאין עדים כתובתה רק מאה, וקשה על רב.
מתרצת הגמרא: אִמְרַי רַבִּינָא, שונה המקרה שלפנינו וטעם מיוחד
יש בו שעל כן אף לדעת רב אין הולכים בו אחר הרוב, מִשּׁוּם
דְּאִיכָא לְמִימַר, רוב נשים כאשר נישאות לבעליהן, כשהן פְּתוּלוֹת
הן נִישָׂאוֹת, וּמִיעוּט נשים נישאות כשהן אֶלְמָנוֹת, וְכָל הַנִּישָׂאוֹת
כשהיא פְּתוּלָה יֵשׁ לָהּ קוֹל – מפורסם הדבר שנישאה כשהיא
בתולה, והרבה יודעים שיצאה בהינומא, וְזוֹ הוּאִיל וְאִין לָהּ קוֹל
ככל הנשאות כשהן בתולות, אִיתְרַע לָהּ רוּבָא – הורע כוחו של
הרוב, ויתכן שהיא מן המיעוט הנשאות כשהן אלמנות, ולכך
אינה נוטלת מאתים אלא בעדים שיצאה בהינומא.
הגמרא מקשה על דברי רבינא: אִי כדברך שְׂכָל הַנִּישָׂאוֹת כשהן
פְּתוּלוֹת יֵשׁ לָהֶן קוֹל, אם כן, כִּי אִיכָא – אפילו אם יש עֲדִים
האומרים שיצאה בהינומא, מָאִי הוּי – מה בכך, וכיצד נסמך
עליהם, אדרבה, מְדַלִּית לָהּ קוֹל – מזה שאין לאשה זו קול, מוכח
שעדים הללו סְהֵדֵי שְׂקָרֵי נִינְהוּ – עדי שקר הם ולא ראוה שיצאה
בהינומא. משום כך חזרת בה הגמרא ממקצת דבריה, שאין לומר
ש'כל' הנשאות כשהן בתולות יש להן קול, אֵלָּא 'רוב' הַנִּישָׂאוֹת
כשהן פְּתוּלוֹת יֵשׁ לָהֶן קוֹל, וְזוֹ הוּאִיל וְאִין לָהּ קוֹל אִיתְרַע לָהּ רוּבָא
– הורע כוחו של הרוב ואין הולכים אחריו, אך אם באו עדים
שיצאה בהינומא אנו אומרים שהאמת כדבריהם, ואשה זו היא מן
המיעוט שלא יוצא עליהם קול.
הגמרא מביאה ראיה לרב שהולכים בממון אחר הרוב, ושלא
כדברי שמואל: תָּא שְׁמַע, שנינו בברייתא (תוספתא פ"ד ה"ד), הַמּוֹכֵר
עֶבֶד לְחֵבְרִי וְנִמְצָא שהיה העבד נָגֵב – שקודם לכן היה גונב ממון,
אִי שהיה קוֹבִיטְסוּם – גונב נפשות, הִגִּיעוּ – אין הלוקח יכול לחזור
בו בטענה שמחמת הדברים הללו המקח הוא טעות. ואם נמצא
שהיה העבד לְסֻמִּים מוֹזֵין – הורג נפשות, שסופו להיתפס ולהרג,
אִי נמצא שהיה העבד מוֹכֵת לְמַלְכוּת – מחויב מיתה למלכות,
אומֵר לוֹ הלוקח למוכר הָרִי שְׂלָךְ לְפָנֶיךָ – טול את שלך, שדומה זה
כמו שמכר לו עבד הרוג ובטל המקח.
מדקדקת הגמרא ושואלת: רִישָׁא של הברייתא, ששנינו בה שאם
נמצא שהיה העבד גנב או שהיה קוביטסטוס 'הגיעו', ואינו יכול
לבטל את המקח,

אִי דְּלִיכָא – אם אין למוכר מעות לְאִישְׁתְּלוּמֵי מִינָה – שיוכל
הלוקח לגבותם ממנו בעד דמי המקח שהתבטל, מדוע אומר רב
שיש כאן דין מקח טעות, ועל הלוקח להשיב את השור שקיבל,
לֵיעָבֵב תוֹרָא מְוִוִּיה – שיעבב אצלו את השור שקיבל תמורת
מעותיו, דְּאִמְרֵי אִינְשֵׁי – כפי שרגילים בני אדם לומר, מִן מְרִי
רְשָׁוְתֵיךָ – מבעל חובך שאתה נושה בו את חובך, פֶּאֶרִי אֶפְרַע –
אפילו נותן לך טובין בשווי דמי החוב כדאי לך ליטול ממנו ובלבד
שיפרע לך חובך. מתרצת הגמרא: לֹא צְרִיכָא – אכן לא הוצרך רב
לחלוק בדבריו על שמואל אלא במקרה דְּאִיכָא לְאִישְׁתְּלוּמֵי מִינָה
– שיש למוכר מעות שיוכל הלוקח לגבותם ממנו.
ומבאר הגמרא את מחלוקתם: רב שְׁאִמְרַי הָרִי זֶה מִקַּח טְעוּת,
סובר כְּתֵר רוּבָא אֶזְלִין – הולכים אחר הרוב, וְרוּבָא לְרִדְיָא וְכִנִּי –
ורוב אנשים קונים שוורים לצורך חרישה, ומן הסתם גם לוקח זה
קנה לצורך חרישה, וכיון שנמצא נגחן הרי זה מקח טעות ועל
המוכר להחזיר לו מעות. וּשְׁמוּאֵל אִמְרַי לָךְ להשיב על דברי רב, כִּי
אֶזְלִין כְּתֵר רוּבָא – אימתי הולכים אנו אחר הרוב זהו רק בְּאִיסוּרָא
– בידי איסור והיתר, אבל בְּמִמּוֹנָא – בספק של דיני ממונות, לֹא
הולכים אחר הרוב להכריע על פיו, אלא המוציא מחבירו עליו
הראיה.
(סִימָן אשה, ועבד, שור, שורין, ופירות).
הגמרא מקשה על רב: מִיתֵיבִי, שנינו במסכת כתובות (טו), הָאִשָּׁה
שְׁנִיתָאֲלִמְנָה או נְתַנְיָשָׁה ובאה לתבוע כתובתה, וְהִיא אוֹמְרַת
בְּתוּלָה נִישָׂאֲתִי וכתובתי מאתים וזו, והוא – הבעל שגירשה אוֹמֵר,
לֹא כִי – לא כן הדבר אֵלָּא אֶלְמָנָה נִשְׂאֲתִיךָ וכתובתך רק מאה וזו.
אִם יֵשׁ עֲדִים המעידים שִׁנְיָאָה מבית אביה לבית החתונה בְּהִינּוּמָא
על ראשה, או שיצאה וְרָאשָׁה פְּרִיעַ – (מגולת) ושערה על כתיפה,
שכך היה מנהגם להוציא את הבתולות מבית אביהן לבית
החתונה, בְּתוּבָתָה מֵאֵתִים וזו.
מדייקת הגמרא: מִעָכָא – הטעם שנוטלת בכתובתה מאתים כדין
בתולה, הוא משום דְּאִיכָא עֲדִים – שיש עדים שיצאה בהינומא,
הָא לִיכָא עֲדִים – אבל אם אין עדים על דבר זה, לֹא – אינה נוטלת
אלא מאה, כדן אשה שנשאה כשאינה בתולה. מקשה הגמרא:
לדעת רב שהולכין בממון אחר הרוב, וְאִכָּאִי – מדוע אם אין עדים
כתובתה רק מאה, לִיכָא – (אמור) הִלֵּךְ אַחֵר רוב הַנָּשִׁים, וְרוב נָשִׁים
שבעולם כאשר נישאות לבעליהן, כשהן פְּתוּלוֹת הֵן נִישָׂאוֹת, ומן

אגרות קודש

ב"ה, חי' אייר, ה'תשכ"ב

ברוקלין, נ. י.

אל התלמידים השלוחים שליט"א

שלום וברכה!

מאשר הנני קבלת מכתבם מער"ח אייר והמצורף אליו,

ות"ח על הנח"ר שגורמים ע"י ההודעה ע"ד פעולות בנקודת הפצת המעינות בתוככי הפצת
היהדות בכלל, ומובן וגם פשוט שהנ"ל הוא בהוספה על הפעולה ששכר מצוה מצוה, כמבואר בדא"ח
הענין בזה.

והרי נמצאים אנו בחודש זיו, בו נולדו זיוותני עולם, שעניינים שלשת העמודים, תורה עבודה
וגמילות חסדים עליהם העולם (כפשוטו והעולם קטן זה האדם) עומד, ומגלגלין זכות ליומין זכאין.

ברכה לבשו"ט